

Sygn. akt III AUa 2079/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska (spr.)

SSA Anna Rodak

Protokolant: sekretarz sądowy Monika Nagy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 września 2016 r. w Ł.

sprawy **T. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 22 września 2015 r. sygn. akt V U 581/15

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt: III AUa 2079/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 kwietnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 14 kwietnia 2015 r., przyznał T. K. emeryturę od 1 kwietnia 2015 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Wysokość emerytury została obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy emerytalnej z dnia 17 grudnia 1998 r., przy jednoczesnym uwzględnieniu zwiększenia z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników, i ustalona ostatecznie na łączną kwotę 584,54 zł. Tak obliczona emerytura okazała się być niższa od najniższej obowiązującej w tym okresie emerytury, która wynosiła 880,45 zł. Emerytury nie podwyższono, gdyż wnioskodawca nie udowodnił łącznie okresów składkowych i nieskładkowych w wymiarze 25 lat. Po dokonaniu potrąceń i odliczeń z tytułu podatku i składek na ubezpieczenie zdrowotne, ustalono należność do wypłaty w kwocie 517,93 zł miesięcznie.

W odwołaniu od powyższej decyzji złożonym w dniu 27 maja 2015 r., sprecyzowanym następnie na rozprawie w dniu 9 września 2015 r., ubezpieczony wnosił o zmianę decyzji i przeliczenie wysokości emerytury przy uwzględnieniu do stażu okresu zatrudnienia w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w M. od dnia 1 sierpnia 1979 r. do dnia 31 grudnia 1987 r. oraz od dnia 1 stycznia 1991 r. do dnia 14 listopada 1991 r. Skarżący zarzucił decyzji naruszenie przepisu art. 184 i art. 109 ustawy emerytalnej poprzez niedokonanie przez organ rentowy ponownego przeliczenia emerytury. Wyjaśnił, że nie posiada dokumentów dotyczących spornego okresu zatrudnienia, gdyż po likwidacji spółdzielni część

dokumentacji uległa zniszczeniu. W konsekwencji Gmina M. nie posiada kompletu dokumentów po zlikwidowanej (...).

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. domagał się jego oddalenia, wywodząc, że zaskarżona decyzja została wydana prawidłowo, zgodnie z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Oddział wyjaśnił, że wysokość emerytury została ustalona przy uwzględnieniu kwoty składek zaewidencjonowanych na koncie uprawnionego z uwzględnieniem waloryzacji, kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego i średniego dalszego trwania życia. Podał jednocześnie, że nie zaliczono ubezpieczonemu do ogólnego stażu pracy okresów zatrudnienia w (...) w M., tj. okresów: od 1 sierpnia 1979 r. do 31 grudnia 1987 r. i od 1 stycznia 1991 r. do 14 listopada 1991 r., z powodu braku dokumentów zawierających informacje o ilości przepracowanych dniówek obrachunkowych w spornych latach.

Wyrokiem z dnia 22 września 2015 r. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zaliczył do ogólnego stażu pracy T. K. okres zatrudnienia w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w M. od dnia 1 sierpnia 1979 r. do dnia 31 grudnia 1987 r. oraz od dnia 1 stycznia 1991 r. do dnia 14 listopada 1991 r.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w następującym stanie faktycznym:

Wnioskodawca T. K., urodzony (...), złożył wniosek o emeryturę w dniu 14 kwietnia 2015 r.

Decyzją z dnia 24 kwietnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od 1 kwietnia 2015 r., tj. od miesiąca, w którym złożono wniosek.

Organ rentowy zaliczył ubezpieczonemu do okresów składkowych i nieskładkowych następujące okresy: od 8 lipca 1966 r. do 21 grudnia 1976 r. – praca w gospodarstwie rolnym rodziców; od 1 lipca 1977 r. do 31 grudnia 1988 r. (ubezpieczenie w (...)), z czego okres od 1 stycznia 1981 r. do 31 grudnia 1985 r. to okres zwolnienia ze składek młodego rolnika; od 1 stycznia 1988 r. do 31 grudnia 1990 r. – praca w (...) w M.; od 15 listopada 1991 r. do 30 listopada 1994 r. – praca w (...) w M.; od 12 grudnia 2001 r. do 31 grudnia 2001 r. i od 10 grudnia 2002 r. do 31 grudnia 2002 r.

T. K. w okresie od 1 sierpnia 1979 r. do 30 listopada 1994 r. był członkiem Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w M. i pracował jako traktorzysta. Wnioskodawca nie miał zawartej umowy o pracę. Jako członek (...) w M. otrzymywał wynagrodzenie zgodnie z regulaminem opłaty dla członków i domowników Spółdzielni. Średnia z ostatnich trzech miesięcy wynosiła 1.980.000 zł. W kartotece osobowej wykazano wysokość wynagrodzenia skarżącego za poszczególne lata. Ujawniono ilość dniówek wyłącznie za okres od 1988 r. do 1990 r., brak jest ujawnionych dniówek przepracowanych przez wnioskodawcę w spornym okresie: od 1 sierpnia 1979 r. do 31 grudnia 1987 r. oraz od 1 stycznia 1991 r. do 14 listopada 1991 r. Nie zachowała się również dokumentacja z tej Spółdzielni dotycząca ilości przepracowanych przez odwołującego dniówek w spornych latach. Pracodawca wydał wnioskodawcy zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu oraz świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wskazując, że w okresie od 1 sierpnia 1979 r. do 30 listopada 1994 r. pracował on jako traktorzysta, w pełnym wymiarze czasu pracy.

Nie ma statutu Spółdzielni oraz rejestru członków (...) w M..

Od 1 stycznia 1980 r. ubezpieczony miał otrzymywać opłatę zasadniczą według trzeciej kategorii, tj. 1,1 dniówki – 138 za godzinę.

Wnioskodawca nie posiadał gospodarstwa rolnego ani działki przyzagrodowej. Nie dostarczał Spółdzielni produktów rolnych z własnego gospodarstwa rolnego. W spornym okresie, jako członek Spółdzielni, pracował w systemie liczonego dniówkami obrachunkowymi. W Spółdzielni wykonywano prace rolne w polu, ponadto w Spółdzielni znajdowała się hodowla świń. Na potrzeby własne Spółdzielnia posiadała warsztat oraz grupę budowlaną. Dniówki obrachunkowe były wyliczane w zależności od przepracowanych dni. Wnioskodawca pracował jako traktorzysta, wykonując prace polowe – w zależności od pory roku był to siew, orka, zwożenie siana i płodów rolnych. Zimą, oprócz

pracy traktorzysty, gdy wywoził obornik, skarżący pracował również w warsztacie i wykonywał prace spawalnicze. T. K. w okresie zatrudnienia w (...) w M. przychodził do pracy codziennie o godzinie 7.00 i pracował co najmniej do godziny 15.00. Pracował od poniedziałku do piątku. W zależności od nasilenia prac, zdarzało się, że pracował ponad 8 godzin dziennie, pracował również w soboty, niedziele i święta. Ubezpieczony pracował co najmniej 8 godzin dziennie, przez około 25 dni w miesiącu i ponad 260 dni w roku.

A. C., słuchany w sprawie jako świadek, był członkiem (...) w M.. Pracował jako kombajnista i traktorzysta, na takich samych warunkach, jak T. K., przez zbliżoną ilość dniówek. W 1984 roku otrzymał on wynagrodzenie w wysokości 127.100 zł, za 508 dniówek obrachunkowych, 282 dni pracy w tym roku, przy stawce 250 zł za dniówkę.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy uznał, że w przedmiotowej sprawie istota sporu sprowadzała się do ustalenia, czy należy uwzględnić przy obliczaniu wysokości emerytury wnioskodawcy okres zatrudnienia w (...) w M. od dnia 1 sierpnia 1979 r. do dnia 31 grudnia 1987 r. oraz od 1 stycznia 1991 r. do 14 listopada 1991 r., kiedy to odwołujący świadczył pracę jako członek Spółdzielni, za który to okres brak jest wystawionego zaświadczenia potwierdzającego ilość przepracowanych dniówek obrachunkowych.

Dokonując analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz powołując się na konkretne przepisy zacytowane w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku, Sąd Okręgowy uznał, że T. K. udowodnił swoje żądanie. Wnioskodawca wykazał, że nie ma możliwości przedłożenia odpowiednich dokumentów w postaci wykazu dniówek obrachunkowych, z uwagi na brak dokumentacji Spółdzielni w M.. Niemniej całokształt zebranego materiału dowodowego, w tym dokumenty w aktach osobowych wnioskodawcy, kartoteka osobowa, zaświadczenia o wynagrodzeniu i zatrudnieniu, świadectwo pracy w szczególnych warunkach, zakres obowiązków traktorzysty, a nadto zeznania świadków i samej strony, są wystarczające do ustalenia dniówek obrachunkowych skarżącego w spornym okresie, w tym do przyjęcia, że pracował on około 25 dni w miesiącu i ponad 260 dni w roku.

Reasumując, Sąd pierwszej instancji uznał, że materiał dowodowy nie budzi żadnych wątpliwości, że w spornym okresie, tj. od 1 sierpnia 1979 r. do 31 grudnia 1987 r. i od 1 stycznia 1991 r. do 14 listopada 1991 r., ubezpieczony świadczył pracę na rzecz Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w M., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, po 8 godzin dziennie, przez co najmniej 5 dni w tygodniu (roboczych), przez około 25 dni w miesiącu. W ocenie Sądu Okręgowego, powyższe pozwala uznać, że przy tej ilości pracy, ubezpieczony osiągnął normy z art. 4 dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz.U. z dnia 15 marca 1976 r.). W tej sytuacji należało przyjąć, że T. K. podlegał ubezpieczeniom społecznym w spornym okresie, co w konsekwencji pozwala na uwzględnienie całego spornego okresu do jego stażu pracy na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 24 kwietnia 2015 r. w ten sposób, że zaliczył do ogólnego stażu pracy T. K. okres zatrudnienia w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w M. od dnia 1 sierpnia 1979 r. do 31 grudnia 1987 r. oraz od 1 stycznia 1991 r. do 14 listopada 1991 r.

Wyrok ten zaskarżył w całości apelacją Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., który zarzucił rozstrzygnięciu naruszenie przepisów postępowania – w szczególności art. 189 k.p.c. – przez wydanie wyroku ustalającego, tj. zaliczającego ubezpieczonemu okres zatrudnienia i w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy.

Nadto, organ rentowy podniósł, że do wydania wyroku doszło w okolicznościach uzasadniających odrzucenie odwołania na zasadzie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Sprawa zatrudnienia ubezpieczonego w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w M. była już (jako jedna z przesłanek koniecznych do przyznania emerytury) przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim (w sprawie o sygnaturze akt: VU 1000/11). W sprawie tej oddalono odwołanie skarżącego od decyzji z dnia 1 września 2011 r. Organ rentowy odmówił wówczas wnioskodawcy prawa do emerytury, nie zaliczając mu zarówno do stażu ogólnego, jak i do okresu pracy w szczególnych warunkach, okresu zatrudnienia w (...) w M..

W uzasadnieniu strona apelująca, powołując się na wybrane orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz Sądu Apelacyjnego w Łodzi, podała, że wyrok Sądu Okręgowego jest nie do przyjęcia, bowiem wydany został z naruszeniem wymienionych przepisów i w istocie nie zawiera rozstrzygnięcia co do prawidłowości wydanej przez ZUS decyzji i zasadności zgłoszonego przez ubezpieczonego żądania (tj. przeliczenia emerytury). Sąd orzekający wydał orzeczenie ustalające, pomimo że wnioskodawca wnosił o przeliczenie przyznanego mu świadczenia emerytalnego.

Formułując powyższe zarzuty, organ rentowy wniósł o uchylenie wyroku i odrzucenie odwołania, względnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

T. K. domagał się oddalenia apelacji w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W sprawie zachodzi konieczność uchylenia wyroku w zaskarżonym zakresie i ponownego rozpoznania w tym zakresie sprawy przez Sąd Okręgowy.

Na wstępie należy zauważyć, że w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego to jej treść wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Zatem tylko na tym obszarze sąd dokonuje jej kontroli zarówno pod względem formalnej poprawności, jak i merytorycznej zasadności (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., sygn. akt: II UZ 52/99, OSNP 2000/15/601, Lex 40789; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2012 r., sygn. akt: II UK 275/11, Lex 1215286).

W przedmiotowej sprawie T. K. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 2015 r., w której organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 1 kwietnia 2015 r., obliczając wysokość świadczenia, naliczając wyrównania, potrącenia i odliczenia, ustalając wysokość świadczenia bieżącego, potrąceń i odliczeń. Zatem decyzja powyższa dotyczyła wyłącznie ustalenia prawa do emerytury i obliczenia jej wysokości. To ostatnie zostało dokonane na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), przy uwzględnieniu kwoty składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego z uwzględnieniem waloryzacji, kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz średniego trwania życia. W decyzji tej ZUS nie rozstrzygnął o niezaliczeniu uprawnionemu spornego okresu zatrudnienia w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w M., tj. okresu od 1 sierpnia 1979 r. do 31 grudnia 1987 r. oraz od 1 stycznia 1991 r. do 14 listopada 1991 r. W tym przedmiocie organ rentowy wydał osobną decyzję w dniu 23 kwietnia 2015 r. o ponownym ustaleniu kapitału początkowego. W decyzji ustalającej wartość kapitału początkowego ZUS zawarł stwierdzenie, że nie uwzględnia okresu pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, ponieważ brak jest informacji o ilości przepracowanych dni w danym roku kalendarzowym. Uznał jedynie okresy składkowe w łącznym wymiarze 5 lat, 11 miesięcy i 25 dni (tj. 71 miesięcy). W decyzji tej zawarto też pouczenie, że kapitał początkowy ustalony na dzień 1 stycznia 1999 r. podlega waloryzacji według zasad określonych w art. 173 ustawy emerytalnej. Zwaloryzowany kapitał początkowy oraz zwaloryzowane składki na ubezpieczenie emerytalne zaewidencjonowane na koncie ubezpieczonego po dniu 31 grudnia 1998 r. stanowią podstawę obliczenia emerytury ustalonej według przepisów art. 24 – 26 ustawy emerytalnej. Decyzja ta została wysłana na adres T. K. wraz z zaskarżoną decyzją przyznającą emeryturę (w aktach rentowych są odpowiednie adnotacje o wysłaniu obu decyzji). Brak jest stanowczego przesądzenia przez Sąd orzekający, czy decyzja ta stała się prawomocna, czy też została de facto objęta zaskarżeniem przez wnioskodawcę, który w dniu 27 maja 2015 r. wniósł odwołanie od decyzji z dnia 24 kwietnia 2015 r., jednakże treść odwołania oraz oświadczenia składane w toku postępowania odwoławczego wskazują na to, że kwestionuje on przede wszystkim fakt niezaliczenia mu do ogólnego stażu spornych okresów pracy w (...) w M.. To zaś miało miejsce w decyzji ustalającej wartość kapitału początkowego, której treść w sposób istotny rzutuje na ostateczne obliczenie wysokości przyznanej odwołującemu emerytury, gdzie kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego jest jedną z okoliczności branych pod uwagę przy obliczaniu należnej emerytury.

Zatem, skoro Sąd rozpoznając odwołanie od konkretnej decyzji, bada jedynie to zagadnienie, którego decyzja ta dotyczy, a zaskarżona decyzja z dnia 24 kwietnia 2015 r. odnosiła się jedynie do przyznania prawa do emerytury

i ustalenia jej wysokości na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej, przy ustalonej wcześniej wartości kapitału początkowego, to w zakresie kontroli Sądu spoczywała jedynie kwestia ustalenia, czy Zakład prawidłowo obliczył przyznaną skarżącemu emeryturę. Sąd nie rozpoznał w ogóle istoty sprawy, gdyż nie zbadał prawidłowości obliczenia przyznanej T. K. emerytury, o co wnosił skarżący. Brak jest jakichkolwiek ustaleń w tym zakresie, a w szczególności, czy prawidłowo zastosowano w przedmiotowej sprawie art. 26 ustawy emerytalnej, czy przyjęta do obliczenia wysokości emerytury kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego jest w pełni zasadna, czy należało ją ustalić w innej wysokości. Sąd nie orzekł co do prawidłowości wydanej przez Zakład decyzji.

Ma rację strona apelująca, że wydanie wyroku ustalającego, tj. zaliczającego ubezpieczonemu do stażu spornego okresu pracy w (...) w M., nastąpiło z naruszeniem zasad obowiązujących w postępowaniu przez sądami pracy i ubezpieczeń społecznych. W postępowaniu tym, co do zasady nie jest dopuszczalne wydanie wyroku ustalającego, a więc orzekanie na podstawie art. 189 k.p.c.

Ponieważ Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy (istotą jest wysokość należnej wnioskodawcy emerytury), to uzasadnione jest na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Na marginesie należy zaznaczyć, że nie jest uprawniony zarzut, że do wydania wyroku doszło w okolicznościach uzasadniających odrzucenie odwołania na zasadzie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. W sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego z dnia 1 września 2011 r., o sygnaturze akt: VU 1000/11, Sąd Okręgowy nie badał w ogóle zasadności niezaliczenia ubezpieczonemu do stażu ogólnego okresu zatrudnienia w (...) w M., gdyż wystarczającą przesłanką do odmowy prawa do wcześniejszej emerytury z mocy art. 184 ustawy emerytalnej było to, że T. K. był w spornym okresie członkiem (...).

Mając na względzie powyższe, Sąd Apelacyjny z mocy art. 386 § 4 k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.

Podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej stanowi art. 108 § 2 k.p.c.